

М. Зоценкæйы радзырд « Сайын нæ хъæуы».

Кæронбæттæ ны урок,

Рæстдзинадæн сæфæн нæй.

Урочы цыд:

I. Бацæттæгæнæн рæстæг.

Ахуырæнæг. Уæ бон хорз. - (Æгас цу)

- Хъусут, дзæнгæрæг цæгъды, цыма нын афтæ зæгъы: «Уæ урок тагъддæр райдайут».

Сæххæст ын кæнæм йæ фæндон?

- О!

- Хорз, уæдæ! Райдайæм! - Сывæллæттæ, абон нæм уазджытæ кæй уыдзæн, уый зыдтат.

Æвæццæгæн, уæ хæдзæрттæй хъæлдзæгæй рацыдыстут?

- О, хъæлдзæгæй!

- Скъоламæ дæр хъæлдзæгæй æрбацыдыстут? Уæдæ уæд кæрæдзимæ дæр, нæ уазджытæм дæр æмæ æгас дунемæ дæр бахударæм, цæмæй нæ куыст хъæлдзæгдæрæй, рæсугъддæрæй æмæ рæвдзæдæрæй ацæуа.

- **Бонхъæдыл æрдзурын.**

- Зæгъут ма мын сабитæ:

- Цавæр афæдзы афон у ныр?

- Зымæджы разæй та цавæр афæдзы афон уыди?

- Зымæджы фæстæ та цавæр афæдзы афон уыдзæн?

- Цал сты афæдзы афонтæ?

- Къуырийы бонтæй та абон цы у?

- Знон та цавæр къуырийы бон уыди?

- Райсом та цавæр къуырийы бон уыдзæн?

- Уæдæ къуырийы цал бон у ис?

- Чи раньмайдыдæн къуырийы бонтæ?

II. Фонетикон куыст.

Къаппа-къоппа- къæ бæлдзыг,

Къаппа-къоппа- хæтæлдзыд,

Къаппа-къоппа - уелæсезы,

Къаппа-къоппа - дæлæсезы.

III. Хæдзармæ куыст сбæрæг кæнæм.

- Хæдзармæ куыст уын лæвæрд уыд: цы уацмысимæ базонгæ стæм аив бақæсын æмæ проектон куыст уасмысмæ гæсгæ: ома нывтæ саразын.

- Фæйнæгыл уæ куыстытæ.

- Чи райдайдзæн дзурын? (дзурынц 2-3 сыв.)

- Уæ ныҳас хъуамæ райдайа ахæм ныҳæстæй.

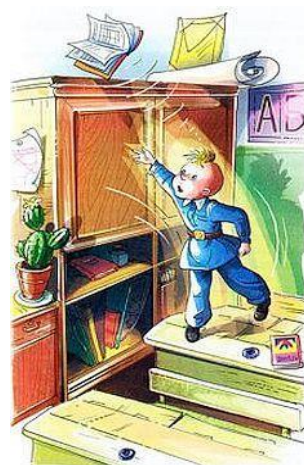
* *Ацы ныв у* (М. Зоценкæйы радзырдмæ гæсгæ)

* *Ам æвдыст цæуы...* (сæ куыстыл дзурынц)

- Сабитæ, тынг рæсугъд нывтæ бацæттæ қодтат.

- Мæнмæ дæр ис нывтæ. Рақæсут ма фæйнæгмæ æмæ ма зæгъут ацы нывтæ баст сты нæ радзырдимæ (- О)

- Нæ зæрдыл æрлæуын кæнæм уацмысы мидис нывтæм гæсгæ.

◀ *Цæвæр ныв æвдисы радзырды райдиан? Цæмæй райдайы нæ радзырд? Спайда кæн текстæй. (Нæ радзырд райдайы ахæм ныҳæстæй: «Иубон нын ахуыргæнæг бақæс қодта æмдæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.*

Æз æмдæвгæ нæ сахуыр қодтон: ахуыргæнæг хæдзармæ куыст куы лæвæрдта, уæд мæ хъыгдартой, мæ фæстæ цы лæппутæ бадт, уыдон – чи мын мæқæбут чиныгæй цавта, чи та мын мæ сæры хъуынтæ ивæзта. Афтамæй, ахуыргæнæг цы дзырдта, уый нæ фæхъуыстон.)

◀ Дыккаг ныв...

(Дыккаг бон мæ, раст цыма фыдæнæн, ахуыргæнæг æмдзæвгæй бафарста.

Æз æмдзæвгæ кæй нæ зыдтон, ууыл басæттын дæр нæ уендытæн æмæ мæ партæйы цур хъусæй лæууыдтæн. Уæд мæм лæппутæ сæ бынæттæй сусæгæй дзурын байддытой æмдзæвгæйы ныхæстæ. Фыццаг дыууæ рæнхъы куыддæртæй бæргæ радзырдтон, фæлæ æртыккаг рæнхъмæ куы бахæццæ дæн, уæд ныкъкъуыхцытæ дæн.

Ахуыргæнæг хъуыддаг бамбæрста æмæ загъта:

-Æри – ма дæ боныг! Æз дын «иу» сæвæрон.)

◀ Æртыккаг ныв...

(Ацы нывы та æвдыст цæуы: «Парчы бандоныл Минькæ бады æмæ йæ æвзæр бæрæггæнæгыл хъуыды кæны».)

◀ Цыппæрæм ныв...

(Минькæ хæдзармæ æрбацыд æмæ йæ фыдæн загъта йæ боныг кæй фесæфта.)

◀ Фæндзæм ныв...

(Дыккаг бон ахуыргæнæг базыдта, мæ боныг кæй фесæфт, уый æмæ мын ног радта. Æз бацин қодтон, ныр мæ «иу» - æй фервæзтæн, зæгъгæ, фæлæ боныг куы байгом қодтон, уæд дзы ноджы дынджындæр «иу» фæдтон. Фырмæстæй боныг чингуыты сқъаппы фæстæмæ баптæрстон.

◀ Æхæзæм ныв...

(Изæры мæм баба фæдзырдта:

-А –ма, дæ боныг мæм равдис! Æвзæр бæрæггæнæнтæ дын дзы, мыййаг, нæй?

Мæ фыд боньгмæ æрқаст, фæлæ сыфтæ ныхæст кæй уыдысты, уый нæ базыдта. Уыцы рæстæг нæм чидæр дуар æрбахоста. Æнæзонгæ сылгоймаг мидæмæ æрбахызт æмæ афтæ:

-Æрæджы, парчы тезгъогæнæгæйæ, бандоныл ацы боныг ссардтон. Мыггагмæ гæсгæ уын уæ адрис базыдтон æмæ йæ мæнæ æрбахастон. Қæд мыййаг, дæ фырты боныг у...

Мæ фыд боньгмæ æрқаст æмæ, æвзæр бæрæггæнæн куы фæдта, уæд хъуыддаг бамбæрста.)

Физминуткæ.

(Сывæллæттæ кæфынц ирон қафт)

IV. Беседæ (фæрстытæм гæсгæ).

-Ауылæ фыдæстæм ныр дарддæр қусæм.

-Ныр аныхас қæнæм.

- Радзырды ныхас авторы номæй цæуы æви сæйраг архайæджы номæй?
(Радзырды ныхас цæуы сæйраг архайæджы номæй)
- Литературон уацмысы сæйраг архайæг чи у? (- Минькæ у литературон сæйраг архайæг)
- Таблица: Минькæ цавæр лæппу у? Сымахмæ куыд кæсы? (Минькæ у æмбаргæ, уæздан æмæ сыгъдæгзæрдæ.)

Минькæ

Æмбаргæ

Сайгæг

Уæздан

Хинæйдзаг

Сыгъдæггæрдæ

- Цæвæр вазыгджын ныхæстæ загъта лæппуйы фыд? Ссар уыцы хъуыдыйæдтæ тексты æмæ сæ бақæс. (- Сайгæ чи қæны, уыцы адæймæгтыл худгæ фæқæныны, уымæн æмæ сæ гæды митæ алы хатт дæр рабæрæг вæййыны, басусæг қæнæн сын нæй.)
- Уæдæ ацы радзырды сæйраг хъуыды цæй мидæг ис? Уацмысы қæрон қуыд бақхæст қодта фыссæг? («Уæдæй фæстæмæ мæхицæн дзырд радтон, сайгæ кæй никуыуал кæндзынæн, уый тыххæй.»)
- Сайæгойыл алы хатт дæр цы æрцæуы? (Адæм сыл худыны, сæ ныхæстыл цын нæл фæуæндыны)

Хатдзæг: - Уæдæ ма мын зæгъут сайдæн бамбæхсæн ис? (- Нæй)

- Сайдæн бамбæхсæн нæй.

- Сайæн хорз миниуæг у. (- Нæу)

Цæмæн: уымæн æмæ сайгæ чи фæқæны уый йæхи сайы, ахæм адæмыл худгæ фæқæныны, сæ ныхæстыл цын нæл фæуæндыны...

- Сымах дæр асайут уæ ныййарджыты (- Нæ)

Раст қæнут сабитæ, сайæн хорз нæу. Уый у æвзæр миниуæг.

- Байхъусут ма, зындгонд фыссджытæ та қуыд зæгъыны:

Унижает человека именно ложь.

О. Бальзак.

Я всегда повторял и буду повторять, что обманщик в конечном счёте обманывает самого себя.

М. Ганди.

V. Уæ боньтæ байгом қæнут æмæ хæдзармæ қуыст фæбæрæг қæнут.

-Нæ радзырд нæ зæрдыл æрлæууын қодтам, йæ мидис йын æрхъуыды қодтам.

1. Радзырд хи ныхæстæй дзурын.

2. Йæ бон қæмæн нæу, уый цæттæ қæны йæ зæрдæмæ цы скъуыдзаг фæцъид уый.

VII. Қъорты қуыст. (хъуысы зарæг, цалмæ сабитæ цæттæ қæныны сæ дзуппытæ)

- Ныр та қъордгай ақусæм. Алы қъордæн дæр йæ цуры æвæрд ис

қъонвертæ йæ хæс лæвæрдимæ.

- Байгом сæ қæнут æмæ райдайут қусын.

Дзуапн.

- Чи у цæттæ?
- Райдайæм нæ куыст.
- Бақæсма дæ хæслæвæрд.

1. Фыццаг къорд. (қæсы аив рольтæм гæсгæ.)

♣. – Лёля, æрқæс – ма, ай цыу?

- Миньқæ, уый тынг æвзæр у! Ахуырғæнæг дын уырыссаг æвзагæй «иу» сæвæрдта. Уый афтæ æвзæр у, æмæ ма дын баба дæ гуырæнбонмæ қрамисæн балхæна, уый мæ нал уырны.

- Уæдæ куыд қæнон?

- Ме'мбал чызджытæй дæр иуæн йæ боньджы «иу» сæвæрдтой. Уый бавдæлд, æмæ уыцы сыф иннæуыл баныхæста. Изæрæй йын йæ фыд йæ боньгмæ куы қаст, уæд ын йæ хин ми æмбаргæ дæр нæ бақодта.

- Лёля, ныййарджыты сайын хорз нæу!

2. Дыққаз къорд. (пъланы хъуыдыйæдтæ раст вæрыны.)

Пълан:

- «Иу бон нын ахуырғæнæг бахæс қодта æмдзæвгæ зæрдывæрдæй (наизустъ) сахуыр қæнын».
- Æз сқуыдтон, уымæн æмæ уый уыдис мæ фыццаг æвзæр бæрæггæнæн».
- «Ме'мбал чызджытæй дæр иуæн йæ боньджы иу сæвæрдтой?»
- «Парчы бирæ фæбадтæн».
- «Фыр мæстæй боньг чингуыты сқъаппы фæстæмæ баппæрстон».
- «Дыууæ боньг фæстæ та ахуырғæнæг базыдта...»
- «Боньджы дыууæ сыфы қæрæдзиуыл баныхæстам...»
- «Сайгæ чи қæны, ахæм адæймагыл худгæ фæқæныныц».
- «...Æмæ дын уый тыххæй хуызисæн балæвар қæндзынæн».

3-4. Æртыққаз æмæ цытæрæм къорд.

- Æмбисæндтæ æрымбырд кæн æмæ радзырдæн йæ сәйраг хъуыды зæгъ.

Пъқсты мидисмæ қæцы æмбисонд хауы. (Йæ рæдыдыл чи нæ сәтты, уый дыққаз хатт дæр рæдийы, Исқæй чи сайы, уый йæхи дæр сайы)

- Йæ рæдыдыл чи нæ сәтты, уый дыққаз хатт дæр рæдийы.
- Йæ райгуырæн бæстæйы чи нæ цæры, уый царды ад нæ зоны.
- Рæстдзинадæн сәфæн нæй.
- Йæ рæдыдыл чи нæ сәтты, уый дыққаз хатт дæр рæдийы.
- Йæ райгуырæн бæстæйы чи нæ цæры, уый царды ад нæ зоны.
- Мады хъæбыс авдæн у.
- Исқæй чи сайы, уый йæхи дæр сайы.
- Хистæр – зондамонæг, қæстæр – æгъдаухæссæг.

VIII. Қæронбæттæн. (Қусæм тестытимæ.)

- Бақусæм тестыл. Мæнæ фæйнæгыл нæ тест. Уæ цуры сыфтæ. --Зонут қуыд қусын хъæуы уый (-О)
- Али дæр йæ хæс лæвæрд бамбæрста. (-О)
- Уæдæма райсут уæ сыфтæ æмæ дзуаппытæ ныфффыссут.
- Фестут қуыст.
- Нырта сбæрæг қæнæм нæ қуыстытæ.
- Уæ қуыстытæ бæрæг қæндзыстут уæхæдæг, фæйнæг та уын æххуыс қæндæн.

Шест: -Хатдзæгтæ сқæнæм тесты руаджы.

1. Радзырд «Сайын нæ хъæуы» ныфффыста:
 - а) Михаил Зоценко .
 - æ) Шъехты Амыран.
2. Ахуыргæнæг радта хæслæвæрд:
 - а) æмдзæвгæ сахуыр кæнын
 - æ) радзырд бақæсын
3. Миньқæ йæ хæдзармæ қуыстæн райста бæрæггæнæн:
 - а) «фондз»
 - æ) «иу»
4. Ахуыргæнæг бафæдзæхста Миньқæ йæн:
 - а) Боныг йæ фыдмæ равдисын.
 - æ) Боныг йæ хойæн равдисын.
5. Миньқæ йы сайд рахъæр:
 - а) Æнæзонгæ сылгоймаджы руаджы.
 - æ) Йæ хойы руаджы.
6. Лæппуйы фыд мæт қодта:
 - а) Қафын қуы райдайсе.
 - æ) Сайын қуы райдайсе.
7. Æмбисæндтæ й радзырды хъуыды хуыздæр æвдисы:
 - а) Фæстдзинадæн сæфсæн нæй.
 - æ) Хурсæй тыхджындæр ницы ис.
8. Радзырд ахуыр қæны:

а) Сайын.

æ) Растдзинад дзурын.

IX. Рефлекси.

-Ууыл нæ урок фæци.

-Хорз бакуыстат.

Сывæллæттæ, алы фарстæн раттут дзуапп.

Мæ куыстæй дæн	Разы дæн ☐
	Нæ дæн ☐
Урок мæм фæкаст	Цыбыр ☐
	Даргъ ☐
Урочы æз	Нæ бафæлладтæн ☐
	Бафæлладтæн ☐
Мæхи æнкъардтон	Хорз ☐
	Æвзæр ☐
Урочы æрмæг уыд	Æмбаргæ ☐
	Æнæмбаргæ ☐
	Æнцон ☐
	Зын ☐
Нæ урочы хæстæ	Æххæстгонд
	æрцыдысты ☐
	Æххæстгонд
	не'рцыдысты ☐